

สำเร็จ แต่ถ้าครูผู้สอนมีความสามารถและความถนัด เชี่ยวชาญ ก็จะสามารถใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวมไปถึงการรู้จักดัดแปลง ปรับปรุง หรือการแก้ปัญหาขณะใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ถ้าต้องการใช้เพลงประกอบการสอน ครูสามารถร้องได้ก็ร้องสอนเอง แต่ถ้าร้องไม่ได้ อาจเปิดเครื่องบันทึกเสียงหรือเชิญครูคนอื่นมาเป็นวิทยากรร้องให้ฟังก็ได้

5. พิจารณาสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน

การพิจารณาเลือกกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนควรเลือกรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย เช่น ถ้าจะให้เล่นเกมและห้องเรียนคับแคบ อาจย้ายไปใช้สถานที่อื่นที่เหมาะสมกว่าได้ หรือถ้าโรงเรียนอยู่ใกล้สถานที่ที่มีเสียงดัง ได้แก่ เสียงดังจากรถยนต์ เรือ รถไฟ เครื่องบิน เครื่องจักร ฯลฯ ครูผู้สอนก็อาจใช้กิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม การค้นคว้า หรือถ้าเป็นกิจกรรมที่ต้องเน้นการฝึกพูด อาจย้ายสถานที่ไปยังห้องที่เสียงรบกวนได้น้อยจะช่วยให้ทำกิจกรรมได้ดีขึ้น

ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

ในการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาชั้นนั้น นอกจากครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะทั้งในด้านเนื้อหา วิธีสอน และหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนยังควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้การเรียนรู้ภาษาไทยได้ผลดียิ่งขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอนกันเองบ้าง เพราะในบางครั้งผู้เรียนด้วยกันเองจะสามารถใช้ภาษา ถ้อยคำที่เข้าใจกันได้ดี บางโรงเรียนอาจทำเป็น "โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน" โดยให้เด็กเก่งช่วยสอนเด็กที่อ่อนกว่า จัดเป็นคู่ ๆ ซึ่งจะเป็นการฝึกผู้เรียนให้เป็นคนที่รู้จักช่วยเหลือเพื่อนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการสร้างความรักความเข้าใจในผู้เรียนด้วยกันได้เป็นอย่างดี

2. พยายามให้ความรู้หรือข้อคิดเห็นแก่ผู้เรียนและสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ทั้งในด้านบวกและด้านลบ หรือทั้งด้านที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นการพัฒนาความคิดให้คิดได้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล

3. พยายามกระตุ้นให้หรือเร้าใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออก หรือได้ร่วมกระทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างอย่างทั่วถึงทุกคน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นและเรียนอย่างสนุกสนาน มีชีวิตชีวา และฝึกให้ผู้เรียนเกิด

การเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพราะในปัจจุบันความรู้มิได้เกิดจากการเรียนรู้จากครูผู้สอนเท่านั้น แต่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ ได้อย่างมากมาย เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน

4. อย่าสอนผู้เรียนเฉพาะเนื้อหาหรือเรื่องที่มีอยู่ในตำราเท่านั้น เพราะชีวิตคนเราไม่ได้เป็นไปตามตำราที่ว่าไว้เสมอไป อีกทั้งความรู้หรือวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และไม่มีที่สิ้นสุด ควรพยายามนำความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้ามาสอนผู้เรียน หรือนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

5. อย่ามุ่งแต่จะให้ความรู้หรือเนื้อหาสาระแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ควรมุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทุก ๆ ด้านให้ถูกต้อง เพราะการศึกษามีใช้การสอนให้คนรู้ในสิ่งที่เขาไม่รู้ แต่เป็นการสอนให้คนประพฤติ (To Behave) ในสิ่งที่เขายังประพฤติไม่ถูกต้อง

6. พยายามสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเล่าเรียนด้วยกันอย่างมีความสุขและสนุกที่จะเรียน ครูผู้สอนควรเป็นผู้มีอารมณ์ขัน มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ไม่นำความทุกข์หรือไม่พอใจในสิ่งอื่น ๆ มารบคายหรือหาทางออกกับเด็ก ไม่ลงโทษผู้เรียนด้วยการตีอย่างพร่ำเพรื่อ จะทำให้ผู้เรียนหวาดผวามือครูเดินเข้าไปใกล้ ๆ จิตใจจะไร้ความสุข และจะทำให้การเรียนล้มเหลวในที่สุด

7. พยายามใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องทั้งในการพูดและการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพูด ควรออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน เช่น คำที่มีตัว ร ล และแก๊ไขผู้เรียนที่พูดไม่ถูกต้องด้วย อย่าปล่อยปละละเลย ผู้เรียนจะติดเป็นนิสัยตลอดไป

8. จงเป็นผู้รู้ที่ดี (พหูสูต) แต่อย่าทำตัวรู้ดี บางอย่างไม่รู้ก็บอกไม่รู้ อย่าเตาคำตอบแล้วตอบไปอย่างผิด ๆ และในบางอย่างถึงแม้จะรู้ก็อาจจะต้องทำเป็นไม่รู้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนตอบหรืออภิปรายให้เพื่อน ๆ ฟัง และครูจะได้ทราบว่ามีผู้เรียนคนใดเป็นอย่างไร

9. พยายามใช้วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มากที่สุด และเน้นทักษะกระบวนการ เพราะวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเหมาะแก่การใช้วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมเองหรือร่วมกิจกรรมในหลาย ๆ รูปแบบเป็นอย่างมาก ดังนั้น ครูผู้สอนควรพยายามเลือกวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมที่สุด

10. การสอนภาษาไทยควรใช้สื่อการเรียนการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนทุกครั้ง และควรใช้หลาย ๆ รูปแบบ เช่น การสอนอ่านสะกดคำ อาจใช้สื่อ 2-3 ชนิด ในการฝึกอ่าน สะกดคำที่เป็นเรื่องเดียวกัน

11. หลังจากการสอนเสร็จแล้ว ควรทำการวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างปล่อยทิ้งไว้จนจำพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนไม่ได้ ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเอง และทราบผลการประเมินย้อนกลับ เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงหรือแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง และที่สำคัญคือครูควรใช้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งต่อ ๆ ไปด้วย

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแต่ละครั้งจะแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนและขั้นสรุปบทเรียน ในแต่ละขั้นของการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถนำวิธีการสอนและกิจกรรมมาใช้ได้ในหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่เรียน ลักษณะของผู้เรียน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ และความสามารถของตัวครูผู้สอนด้วย ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นต่าง ๆ มีดังนี้

ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียนเป็นขั้นตอนที่จะเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในกิจกรรมที่ครูผู้สอนกำลังนำมาเสนอ เป็นการช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้ดูมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น และทำให้ครูผู้สอนได้ทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนหรือไม่เพียงใด มีความรู้พื้นฐานเพียงใด กิจกรรมที่นิยมใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียนและผู้เรียนมีความสนใจที่จะร่วมกิจกรรมมีดังนี้

1. การใช้คำถาม การใช้คำถามจะช่วยเสริมสร้างความสามารถทางความคิดให้แก่ผู้เรียน ให้เกิดความกระตือรือร้นในการคิดแสวงหาคำตอบ ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา และช่วยให้เกิดการอภิปรายอย่างต่อเนื่อง การใช้คำถามเป็นสิ่งที่ผู้สอนนิยมใช้มากที่สุด เพราะสามารถถามในสิ่งที่ต้องการรู้ได้มากที่สุด เป็นวิธีที่ง่าย สื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนได้ง่าย และผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการตอบได้มาก ตัวอย่างคำถามที่ใช้ เช่น

- นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- จากเรื่องที่ฟัง นักเรียนได้ข้อคิดอะไร
- นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง

2. การทายปัญหา เด็กในระดับประถมศึกษาจะชอบการทายปัญหามาก เพราะจะทำให้เด็กคิดหาคำตอบในแง่มุมต่างๆ เป็นเครื่องกระตุ้น และท้าทายความรู้ความคิด

เด็กในวัยนี้มีความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และช่างซักถาม ชอบคิดค้นหาคำตอบ และก่อให้เกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น สำหรับปัญหาที่จะนำมาให้ผู้สอนควรเลือกปัญหาให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะเรียน เช่น

- ฉันคือสิ่งหนึ่ง ฟังลงโทษทัณฑ์ อักษรใดถูกตัวฉัน กำกับไว้เสียงหายสูญ (การ์นต์)
- ฉันคือใครแน่ เก่งแท้ตัวฉัน นำหน้าเต่าปล้น เต่านั้นใหญ่โต (สระโอ)
- อะไรเอ๋ยมีเสียงสูงต่ำคล้ายเสียงดนตรี ตำแหน่งฉันนี้ชอบอยู่ข้างบน (วรรณยุกต์)

3. การเล่านิทาน นิทานเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เด็กในระดับประถมศึกษาชื่นชอบมาก โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาตอนต้น นิทานจะช่วยเราและดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดี ครูผู้สอนควรใช้เทคนิคการเล่านิทานในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากและนิทานที่ใช้เล่าในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนนี้ควรเป็นเรื่องสั้น ๆ จับประเด็นสำคัญได้ง่าย เรื่องไม่สลับซับซ้อนมากนัก ตัวละครไม่มาก แต่เนื้อเรื่องน่าสนใจชวนให้ติดตาม ใช้สื่อประกอบที่ง่าย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และใช้การสังเกตประกอบด้วย สื่อที่นิยมใช้ได้แก่ บัตรคำ รูปภาพ หุ่น

4. การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีความกล้าในการแสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ดี การแสดงบทบาทสมมติในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียนมักจะเป็นการแสดงสั้น ๆ และอาจให้ผู้แสดงไม่มากนัก เช่น ให้แสดงบทบาทสมมติทำท่าเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ บุรุษไปรษณีย์ ตำรวจ ครู พ่อค้าแม่ค้านักกรอง หรือแสดงเป็นละครประกอบสำนวนไทย สุภาษิต คำพังเพย แล้วให้ช่วยกันบอกว่าเป็นอะไร

5. การเล่นเกม การเล่นเกมจะช่วยสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้ดี เนื่องจากมีการแข่งขัน แต่ครูผู้สอนควรระวังเรื่องเสียงดัง ที่สำคัญคือต้องอธิบายกติกาการเล่นให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อน เพื่อป้องกันปัญหาและความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้น สำหรับการเลือกเกมมาใช้ควรเลือกเกมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียน เช่น

เกมพรายกระซิบบ สอนการฟังและการพูด

วิธีเล่น ให้ผู้เรียนเข้าแถวตอนลึกห่างกัน 1 ช่วงแขน แถวละประมาณ 6-8 คน ครูผู้สอนเตรียมข้อความที่มีความยาวไม่มากนักและอาจเล่นคำ ให้แถวละ 1 ข้อความ ให้คนสุดท้ายมารับข้อความไปอ่าน ให้เวลา 30 วินาที ให้คนที่ฟังนำข้อความมาคืนผู้สอน แล้วเริ่มกระซิบบข้อความที่อ่านมาให้คนที่อยู่ข้างหน้าฟัง 1 จบ และให้คนที่ฟังกระซิบบต่อคนที่อยู่ข้างหน้าไปเรื่อย ๆ จนถึงคนหน้าสุด ให้คนหน้าสุดไปเขียนข้อความที่ได้ฟังมาที่ครูผู้สอน เมื่อครบทุกแถวแล้ว ผู้สอนเฉลยให้ผู้เรียนฟังทีละข้อความ

ข้อความ เช่น

- สมสวยใส่เสื้อสีสวยสม ไปเดินกินลมที่ชายหาดกับเพื่อนสาวชื่อสมศรี
- ชาติชายเป็นชายชาติทหาร ข้าของชำนานูญเชี่ยวชาญการชิงชัย
- ตำรวจเก็บตำลึงมาทำยาต้นตำรับเก่าตามตำราเล่มแรกของตาลอย

6. การใช้เพลง ธรรมชาติของเด็กระดับประถมศึกษาชันนั้นจะชอบร้องเพลง ชอบเล่น ชอบแสดง ฉะนั้นครูผู้สอนจึงควรใช้เพลงมาประกอบกิจกรรมในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อให้เด็กได้ร้องร่วมกันเป็นการสร้างอารมณ์ ได้รับความสนใจและตั้งใจให้สนใจในบทเรียนมากขึ้น เพลงที่จะใช้ก็ควรสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียนเช่นกัน เช่น

ตัวอย่างที่ 1 การสอนคำที่ประสมด้วยสระ อู ครูผู้สอนอาจนำเข้าสู่บทเรียนด้วย

เพลง งูลงรู

เพลงงูลงรู

มองมองหาอยู่	มองมองหาอยู่
ไอ้แน่งู	ไอ้แน่งู
งูอยู่ไหนหนีไปให้ไกลงู	เรารีบหนีหนีไปให้ไกลงู
หาทางให้งูไป	นั่นไงล่ะรูงู
งูลงรู	งูลงรู

ตัวอย่างที่ 2 การสอนเรื่องตัวสะกดแม่กต อาจนำเข้าสู่บทเรียนด้วยเพลง
ตัวสะกดแม่กต

เพลงตัวสะกดแม่กค

ท่านอง ปาดงพงพี

คำร้อง สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์

แม่กคนี้ไซ้ ตัวสะกดมากมายจริงนะเอย
อย่าละเลย หนูควรจำ อย่าให้พลาด
ตำราจ บวช ปรากกฎ คุรทุ มงกฎ สังกเตุ กระดาย๒
อิฐ รถ วันพุชุ ศาสนา อากาศุ
สะกดให้ดีอีก มารยาทุ ทุกคำอย่าขาดอ่านเขียนได้เย (ซ้ำ)

7. การใช้รูปภาพ รูปภาพเป็นสื่อที่ค่อนข้างหาง่าย และเหมาะสำหรับการใช้นำเข้าสูบทเรียน โดยให้ผู้เรียนได้ดู สนทนาซักถามและคิดเกี่ยวกับรูปภาพที่ดู รูปภาพที่นำมาใช้อาจเป็นรูปภาพที่ให้ผู้สอนสนทนาซักถามเกี่ยวกับการสร้างประสบการณ์ทางภาษา หรือเป็นภาพที่เกี่ยวกับสุภาษิต สำนวน คำพังเพย ให้ดูแล้วคิดว่าเป็นสุภาษิต สำนวน หรือคำพังเพยอะไร

8. การเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ ครูผู้สอนอาจเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่กำลังเป็นข่าวอยู่หรือให้ดูภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ให้ผู้เรียนอ่านแล้วออกมาสรุปข่าวที่อ่านให้เพื่อนฟัง ซึ่งเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นจะต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่จะเรียนหรือเป็นเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ให้อ่านเพื่อวิเคราะห์หรือจับใจความก็ได้

9. การใช้เครื่องเทปบันทึกเสียง เช่น ในการสอนการอ่านท่านองเสนาะ ครูผู้สอนควรเปิดเทปบันทึกเสียงการอ่านท่านองเสนาะให้ผู้เรียนฟังเป็นตัวอย่าง และได้อ่านตาม นอกจากนี้ยังใช้เปิดเพลง หรือนิทานให้ผู้เรียนฟังด้วยแล้วแต่เนื้อหาที่สอน

การนำเข้าสูบทเรียนสามารถใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้มากมาย ครูผู้สอนควรคิดจัดแปลงวิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ให้มาก เพื่อที่ผู้เรียนจะได้มีความตื่นตัวและสนใจมากยิ่งขึ้น แต่ครูผู้สอนควรระวังไว้เสมอก็คือ กิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียนนี้ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป เพราะอาจทำให้ไม่มีเวลาพอสำหรับการทำกิจกรรมในขั้นอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่ และอาจทำให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ไม่บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอน

หลังจากที่ผู้สอนใช้กิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียนจนเห็นว่าผู้เรียนมีความสนใจและพร้อมที่จะเรียนเนื้อหาต่อไปได้แล้ว ผู้สอนก็เริ่มให้ผู้เรียนปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ สำหรับขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นที่มีความสำคัญมากที่สุดเพราะเป็นขั้นที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ในการปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนนี้ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กันให้มากที่สุด การจัดกิจกรรมขั้นนี้สามารถจัดได้โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น

1. การซักถาม เพื่อเปิดโอกาสได้ฝึกทักษะการฟังและการพูด สามารถตั้งคำถามและตอบคำถาม รู้จักใช้ความคิด และผู้สอนสามารถใช้การซักถามดำเนินเรื่องที่จะสอนได้เป็นอย่างดี

2. การอธิบาย วิธีนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะการฟังเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาสาระของสิ่งที่เรียน ได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ เปรียบเทียบ รู้จักเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วย

3. การอภิปราย การอภิปรายเหมาะกับเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกพูด แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ความรู้ โดยอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น อภิปรายกลุ่มย่อย อภิปรายกลุ่มใหญ่ หรือโต้วาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหา และความเหมาะสม

4. การแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ ฝึกให้มีความกล้าในการแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เข้าใจเรื่องราว ได้ดีขึ้น ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และฝึกการรับผิดชอบ แต่การแสดงบทบาทสมมตินี้ บางครั้งต้องใช้เวลามาก ครูผู้สอนต้องมีภาระมากขึ้นในการเตรียมการ และบางครั้งต้องมีการ ฝึกซ้อมก่อนแสดงจริง

5. การใช้สถานการณ์จำลอง การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมกันคิดและแก้ปัญหาจากสถานการณ์นั้นๆ รู้จักวิจารณ์ ตัดสินใจ และกล้าเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เนื้อเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้สถานการณ์จำลองสอน เช่น เรื่องการเลือกตั้ง การสหกรณ์

6. การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยการนำความรู้หรือแนวคิดที่ต้องการจะสอนมาผูกเป็นเรื่องแล้วอาศัยตัวละครที่สร้างขึ้นมาเป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยอาจมีสื่อหรืออุปกรณ์

ในการเล่านิทานตามความเหมาะสม และในการเล่านิทานนั้น ผู้เล่าควรใช้น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง ให้เหมาะสมกับตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่อง สำหรับเนื้อเรื่องของนิทานนั้นไม่ควรจะ ยาวเกินไปนัก ฟังแล้วเข้าใจง่าย ควรมีการฝึกซ้อมก่อนการปฏิบัติกิจกรรมจริง และเมื่อครู ผู้สอนเล่านิทานจบแล้วก็ให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้

7. การใช้เกม เกมสามารถใช้ได้ทั้งในขั้นที่นำเข้าสู่บทเรียน และขั้นปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนสามารถคิดขึ้นเองหรือประยุกต์มาจากเกมชนิดอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การสอนเรื่องตัวละครคนแม่กต ครูผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเล่นเกมไล่ล่าหาคำ โดยให้ผู้เรียนแข่งขันกันหาคำที่มีตัวละครคนแม่กตจากที่ต่าง ๆ ภายในห้องเรียน ภายในเวลาที่ กำหนด ใครได้มากคำที่สุดและเขียนถูกต้องเป็นผู้ชนะ

8. การอ่านในใจ การอ่านในใจเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการสอนภาษาไทยทุกบท จะต้องให้ผู้เรียนอ่านในใจข้อความหรือเนื้อเรื่องที่กำหนดตามเวลาที่กำหนดให้ การอ่านในใจนี้ควรตั้งจุดมุ่งหมายไว้ก่อนว่าให้อ่านเพื่ออะไร เพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อม และเมื่ออ่านจบแล้วก็ให้ทำกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ เช่น

- สรุปใจความจากเรื่องที่อ่าน
- ตอบคำถามและบอกข้อคิดที่ได้จากการอ่าน วิเคราะห์เหตุการณ์หรือตัวละคร จากเรื่องที่อ่าน
- วิเคราะห์เหตุการณ์หรือตัวละครจากเรื่องที่อ่าน
- แสดงบทบาทสมมติ
- ทำแผนภาพโครงเรื่อง

9. การอ่านออกเสียง การอ่านออกเสียงเป็นการตรวจสอบดูว่าผู้เรียนอ่านได้ถูกต้องเพียงไร โดยอาจจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

- อ่านคำยาก คำใหม่ในบทเรียน
- อ่านทีละคนหรือเป็นหมู่
- อ่านบทร้อยกรองให้ถูกจังหวะ วรรคตอน โดยอ่านแบบร้อยแก้ว หรืออ่านแบบทำนองเสนาะ

10. การเขียน เป็นอีกทักษะหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ เพราะจะต้องสอนให้สัมพันธ์ ทักษะ ซึ่งในการเขียนนั้นอาจให้เขียนได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ ให้เขียนตามคำบอก เขียนตาม ตัวอย่าง เขียนเชิงสร้างสรรค์ เขียนเรื่องจากเรื่องที่ฟัง เขียนประโยคจากคำที่เรียนไปแล้ว เขียน แผนภาพโครงเรื่อง เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย ฯลฯ

11. การใช้เพลง ตามที่ทราบกันดีว่าเด็กระดับประถมศึกษาจะชอบร้องเพลง ดังนั้น ครูผู้สอนอาจใช้เพลงมาช่วยทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีความน่าสนใจมากขึ้น มีชีวิตชีวา สนุกสนาน มีทัศนคติที่ดี ได้รับความสนใจ และมีอารมณ์สุนทรีย์ เพลงที่ครูผู้สอนจะนำมาใช้สอนเนื้อหานั้นควรเลือกให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอนหรืออาจแต่งขึ้นเองก็ได้ การสอนโดยใช้เพลงนั้นหลังจากผู้เรียนได้ฟังเพลงและร้องเพลงแล้ว ครูผู้สอนและผู้เรียนควรสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเพลง ถึงสาระที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ในบทเรียน และอาจทำให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกหรือข้อคิดที่ได้จากเนื้อเพลงแล้วแต่กรณี ตัวอย่างเพลงที่ควรนำมาใช้ประกอบการสอน เช่น

เพลง คำ บัน บรร

ทำนอง ฟ้อนเงี้ยว

คำร้อง สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์

คำเขียน บัน นั้นมีห้าคำ หนองจำไว้ให้ชื่นใจ
บันดาล บันทึก อีกทั้งคำว่าบันได
บันลือ บันทิงใจ สนุกฤทัย จำไว้ห้าคำ
(สร้อย) มงแซะ มงแซะ แซะมง ตะลุ่ม ตุ่มมง (ซ้ำ)
ส่วนนอกนั้น เขียน บรรเอาไว้
บรรทัด บรรทุกไกล บรรจุให้เลิศล้ำ บรรเจิด
บรรจง บรรยายให้แม่นยำ หนองจำ คำเขียน บรร
นั้นมีมากมาย (สร้อย)

เพลง ญ ณ สะกด

ทำนอง เพลงคู่กัด

คำร้อง สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์

ญ กับ ณ นั้นมีมากมาย
เห็นคราใด หนองจำให้ตี ๆ
กตัญญู ปฏิญาณ กาญจนบุรี
คำเหล่านี้ เหมือน น สะกด อ่านเร็วไว

ในชั้นปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น จะเห็นได้ว่าสามารถใช้กิจกรรมได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะสอนและเทคนิคการสอนของครูผู้สอน แต่สิ่งที่จะต้อง

ตระหนักอยู่เสมอก็คือ ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กันในทุกครั้งที่สอน กิจกรรมควรตัดแปลงไม่ให้ซ้ำซาก และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง

ขั้นสรุปบทเรียน

การสรุปบทเรียนมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญที่ได้เรียนมาจากชั้นปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้แนวคิดที่ถูกต้องในบทเรียนนั้น ๆ โดยอาจใช้กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. สรุปโดยการอธิบายสั้น ๆ ชัดเจน หรือสนทนาซักถามเพื่อสรุปสาระ คติและแนวคิดต่าง ๆ จากบทเรียน และการนำแนวคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
2. สรุปโดยการให้ทำรายงาน สรุปสาระสำคัญของเรื่องหรือค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น ทำนิทานประกอบภาพ ทำสมุดรวบรวมคำศัพท์ ทำหนังสือเล่มใหญ่ ฯลฯ การทำรายงานนี้อาจให้ทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้
3. สรุปโดยการให้จดบันทึก ข้อความสำคัญลงบนสมุด
4. สรุปโดยการใช้เพลง การใช้เพลงนี้สามารถใช้ได้ในทุกช่วงของกิจกรรมการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาเพลงและความเหมาะสม เพลงที่ใช้สรุปบทเรียน เช่น

เพลงสระแอ

ทำนอง เพลงผู้ใหญ่ลี

คำร้อง สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์

สระแอนั้นอยู่ข้างหน้า
เอา ก ไส้ก็อ่านว่าแก
จำไว้ จำไว้นะเธอ

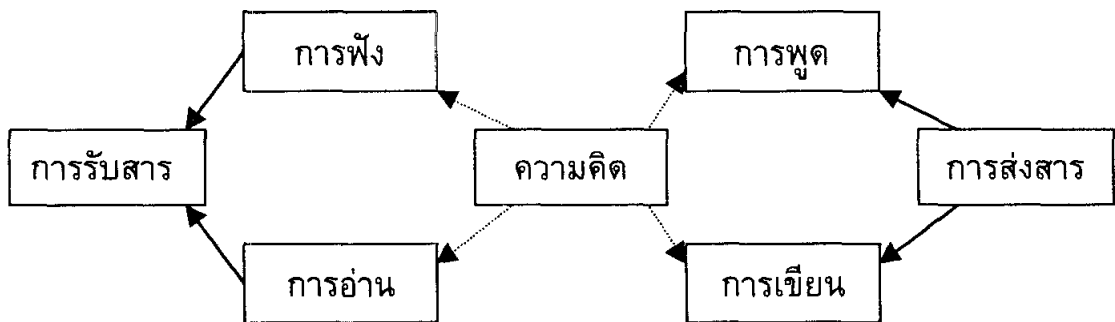
ตัวตามมานั้นอย่าเขียนแซ
บ แอ แอ จำไว้นะเธอ

5. สรุปโดยการจัดทำป้ายนิเทศ ให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาสาระต่าง ๆ จากบทเรียน แล้วจัดป้ายนิเทศตามมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน โดยอาจเขียนข้อความใส่แผนภูมิ บัตรคำ หรือแถบประโยคและตีสรุปภาพประกอบตามความเหมาะสมและสวยงาม

การสอนภาษาไทยเชิงทักษะสัมพันธ์

การใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันของเราทุกคนจะต้องใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน อยู่ตลอดเวลา หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าในการติดต่อสื่อสารของคนเรานั้นจะต้องมีการรับสารและส่งสาร ในการรับสารนั้น ได้แก่ การฟังและการอ่าน ส่วนในการส่งสารนั้น ได้แก่ การพูดและการเขียน สำหรับการใช้ทักษะทั้ง 4 นี้ คือเมื่อผู้ส่งสารใช้การส่งสารโดยใช้ทักษะการพูด ผู้รับสารก็จะรับสารนั้นโดยใช้ทักษะการฟัง เมื่อผู้ส่งสารใช้การส่งสารโดยใช้ทักษะการเขียน ผู้รับสารก็จะรับสารโดยใช้ทักษะการอ่าน จะเห็นได้ว่าทักษะการรับสารและการส่งสารนี้จะต้องควบคู่สัมพันธ์กันไปอยู่เสมอโดยมีความคิด เป็นตัวกลางเชื่อมโยงทักษะทั้ง 4 ดังแผนภูมิ

แผนภูมิการรับสารและการส่งสาร

ความจำเป็นในการสอนภาษาไทยเชิงทักษะสัมพันธ์

จากที่ได้กล่าวแล้วว่าทักษะทั้ง 4 คือการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนแยกกันไม่ออก โดยที่ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร ก็มิได้ใช้ทักษะการรับสารและการส่งสารเพียงอย่างเดียว และผู้รับสารหรือผู้ส่งสารก็มิได้เป็นผู้รับสารหรือผู้ส่งสารเพียงอย่างเดียว หากแต่จะสลับกันเป็นผู้รับสารหรือผู้ส่งสาร แล้วแต่การติดต่อสื่อสารกันในแต่ละครั้ง ซึ่งเราจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการดำรงชีวิตของคนเราทุกคน มิได้มีใครคนใดคนหนึ่งจะใช้ทักษะใดทักษะหนึ่งแต่อย่างเดียวยุติ ดังนั้นในการสอนภาษาไทยเชิงทักษะสัมพันธ์จึงมี

ความจำเป็นมาก พอสรุปได้ดังนี้

1. ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนั้นมีความสัมพันธ์กันเองอยู่แล้วตามธรรมชาติ และเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของบุคคล
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะทั้ง 4 ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะทั้ง 4 ในหลายรูปแบบจะช่วยทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสนุกสนานยิ่งขึ้น
4. การสอนภาษาไทยจำเป็นต้องจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะทั้ง 4 อย่างมีสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติด้วยตนเองได้สอดคล้องกันอย่างเต็มที่
5. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง
6. การสอนทักษะสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก โอกาสที่จะได้ทำงานเพื่อประสบความสำเร็จจึงมีมาก ทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะกิจกรรมจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่เสมอ มองเห็นคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาไทย

วิธีการสอนภาษาไทยเชิงทักษะสัมพันธ์

ในการสอนภาษาไทยนั้นสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์ทักษะได้ตลอดเวลา ทั้งในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

1. **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** อาจใช้การฟัง การอภิปราย การอ่านออกเสียงคำหรือข้อความ การร้องเพลง การเล่นเกม การเขียนแข่งขัน ฯลฯ แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อหาในบทเรียน
2. **ขั้นสอน** พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด กิจกรรมที่ควรให้ทำ เช่น การอภิปราย การแสดงละครหรือบทบาทสมมติ การรายงาน การอ่านในใจ การอ่านออกเสียง การเขียนแบบต่าง ๆ ได้แก่ การเขียนวิจารณ์ การเขียนแสดงความคิดเห็น การเขียนคำ ประโยค หรือเรื่อง การเขียนสรุปความ การเขียนตอบคำถาม การร้องเพลง การเล่นเกม ฯลฯ
3. **ขั้นสรุป** ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจร่วมกันพูดสรุปในสิ่งที่เรียน หรือให้ผู้เรียน

เขียนสรุป ให้ผู้เรียนตอบคำถาม หรือผลัดกันถามตอบ การเขียนแผนภูมิ การอ่านรายงานสรุป การร้องเพลง การเล่นเกม ฯลฯ

4. ชั้นประเมินผล อาจทำได้ เช่น การตอบคำถามปากเปล่าหรือข้อเขียน การพูด หรือเขียนแสดงความคิดเห็น การจัดป้ายนิเทศ การทำแบบฝึกหัด ฯลฯ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น อาจมีการจัดกิจกรรมเสริมบทเรียนเพื่อช่วยเสริมทักษะต่างๆ ให้ผู้เรียนมีความคล่องแคล่วขึ้น หรือบางครั้งการสอนในชั้นเรียนผู้เรียน อาจได้ทำกิจกรรมไม่ทั่วถึง กิจกรรมเสริมบทเรียนจะเป็นเครื่องช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจจัดในรูปของชุมนุมต่าง ๆ ทางภาษาไทย การจัดโต้วาที อภิปราย หรือการแสดงละครในโอกาสต่าง ๆ การไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปชมนิทรรศการ ไปฟังการพูดแบบต่าง ๆ การกำหนดหัวข้อให้ไปศึกษาค้นคว้า เป็นต้น

การสอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

ภาษาไทยเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะใช้ในการศึกษาหาความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ผู้เรียนจำเป็นจะต้องใช้ภาษาไทยในการพูดคุยสนทนา ซักถามข้อสงสัย ตอบคำถาม ใช้ในการเขียนจดบันทึก โต้ตอบ ใช้ในการฟัง และอ่าน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ หรือหาความรู้ ถ้าหากผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ แล้ว จะช่วยให้เกิดผลดีหลายด้าน ดังนี้

1. **ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะทางภาษาได้มากขึ้น** เพราะในการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยเป็นสื่อ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น การทำรายงาน การทำงานกลุ่ม การรายงานหน้าชั้นเรียน ล้วนแต่ต้องอาศัยทักษะทางภาษาทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ถ้าผู้สอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ได้จัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนได้ใช้ทักษะทางด้านภาษาทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้มากขึ้นก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาให้คล่องแคล่วขึ้นมากกว่าการที่ครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยายแต่เพียงผู้เดียว

2. **ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน** การสอนภาษาไทยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรตระหนักอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งยังมีช่วงความสนใจไม่ยาวนาน กิจกรรมที่ผู้เรียนระดับประถมศึกษาสนใจมากคือ การร้องเพลง การเล่นเกม การวาดภาพ การแข่งขัน การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ฯลฯ

ถ้าหากครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยน่าสนใจสนุกสนานเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น

3. ช่วยให้เกิดความประสานต่อเนืองกันของเนื้อหาสาระที่เรียน การเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ควรต้องมีการบูรณาการเพื่อทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างสอดคล้องกัน เช่น เมื่อเรียนเนื้อหาจากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในเรื่องวันสำคัญต่าง ๆ แล้ว ก็สามารถนำคำที่มีในเนื้อหามาฝึกเขียน สะกด แต่งประโยค หรืออาจให้เขียน เรียงความ ก็ได้ จะทำให้ผู้เรียนได้รับความต่อเนื่องกันของเนื้อหาสาระ และเกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้ดีขึ้น

4. ช่วยให้ผู้สอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ทำงานร่วมกัน การเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาบางโรงเรียน ครูผู้สอนจะทำการสอนหลายกลุ่มประสบการณ์ บางโรงเรียนจะสอนเฉพาะกลุ่มประสบการณ์เดียวแต่หลายห้อง ในกรณีที่ครูผู้สอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ความร่วมมือกันจัดทำแผนการสอนให้เนื้อหาสอดคล้องสัมพันธ์กันก็จะทำให้ครูผู้สอนได้ทำงานร่วมกัน เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนอีกด้วย

จากผลดีทั้งหลายที่บังเกิดขึ้นนี้จึงนับได้ว่า การสอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ นั้นมีความสำคัญ และจำเป็นที่ครูผู้สอนควรจะต้องตระหนักถึงเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทยบรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เทคนิควิธีการเล่านิทานและการเล่าเรื่อง

เด็กทุกคนทุกสมัยชอบฟังการเล่านิทานและการเล่าเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กระดับอนุบาลศึกษา (ก่อนวัยประถมศึกษา) และระดับประถมศึกษาชอบฟังนิทานและการเล่าเรื่องมากแม้ว่าเนื้อเรื่องจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยก็ตาม

นิทานและการเล่าเรื่อง หมายถึง เรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่า เริ่มต้นเล่ากันมาตั้งแต่เมื่อใดเพราะไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอนและก็ไม่ทราบด้วยว่าผู้ใดเป็นผู้เริ่มต้นการเล่านิทานขึ้นก่อน แต่อย่างไรก็ตาม การเล่านิทานและการเล่าเรื่องก็เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและให้ความรู้เพื่อให้เป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และบางครั้งก็สอดแทรกเพื่อสอนใจไปด้วย นิทานและการเล่าเรื่องไม่ใช่เรื่องเฉพาะในหมู่ผู้ใหญ่และเหมาะสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น

การเล่านิทานและการเล่าเรื่องเป็นศิลปะของการใช้ภาษาที่ดียิ่ง เพราะถ้าวินเล่านิทานนั้น ครูจะต้องมีความเข้าใจในหลักการและวิธีการเล่าที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จในการสอน จุดประสงค์อย่างหนึ่งของการเล่านิทานคือ การพัฒนาทักษะในการใช้ภาษาของเด็ก

ซึ่งรวมทั้งการฟังและการพูด และเด็กจะต้องฝึกการจดจำความต่อเนื่องของเรื่อง ติดตามแนวความคิดเรียนรู้คำใหม่ และเสริมประสบการณ์ของตนได้ดียิ่งขึ้น

1. จุดประสงค์ของเล่านิทานและการเล่าเรื่อง

การเล่านิทานและการเล่าเรื่อง นอกจากจะช่วยพัฒนาทักษะในด้านการใช้ภาษาแล้ว การเล่านิทานและการเล่าเรื่องยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีแก่เด็กหลายประการ กล่าวคือ

- 1) เพื่อตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติเพราะเด็กชอบฟังนิทาน
- 2) เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง
- 3) เพื่อช่วยให้เด็กได้คำนึงถึงและสร้างจินตนาการในเรื่องฝันและเรื่องจริง
- 4) เพื่อช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์เครียดจากการเรียน
- 5) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็ก รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง
- 6) เพื่อส่งเสริมในด้านมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม ศีลธรรมและมีเจตคติที่ดี
- 7) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็ก
- 8) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา

จริยศาสตร์ ฯลฯ

- 9) เพื่อ让孩子ได้มีส่วนร่วมในการเล่านิทาน แสดงความคิดเห็นและสนทนา
- 10) เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจอยากอ่านหนังสือ

2. คุณค่าของนิทานและการเล่าเรื่อง

การเล่านิทานและการเล่าเรื่องมีอิทธิพลและคุณค่าต่อเด็กทั้งในระดับอนุบาลศึกษา (ก่อนประถมศึกษา) และประถมศึกษา การที่ผู้ใหญ่และครูได้ใกล้ชิดเด็กโดยการเล่านิทานจะเป็นเครื่องช่วยให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น การเล่านิทานและการเล่าเรื่องมีคุณค่าดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยชดเชยประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็กในชนบท ให้เท่าเทียมเด็กในเมืองเพราะบิดามารดาของเด็กตามชนบทไม่มีเวลาหรือไม่เห็นคุณค่าในการเล่านิทานให้เด็กฟัง
- 2) ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิด และจินตนาการที่สวยสดงดงามให้แก่เด็ก
- 3) ช่วยฝึกให้เด็กเป็นนักฟังที่ดี เข้าใจวิธีการปฏิบัติตัวขณะฟังนิทาน และ

สามารถเก็บใจความตามเรื่องราวที่ฟังคนอื่นเล่าตามควรแก่วัยของเด็ก

4) ช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความรู้สึกอบอุ่นและสนิทสนมกับผู้เล่า

5) ช่วยปลูกฝังความรู้สึกชอบฟังนิทานและการเล่าเรื่อง และปลูกฝังความรู้สึกชื่นชอบในหนังสือนิทานที่จะอ่านได้อย่างเข้าใจ

6) ช่วยปลูกฝังให้เด็กเป็นคนใจกว้างขวาง ยอมรับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

7) ช่วยให้ครูและผู้ใหญ่ได้ทราบถึงความรู้สึกที่ซ่อนเร้น อยู่ในตัวของเด็กจากการสนทนาซักถาม

3. การเลือกเรื่องและนิทาน

3.1 เรื่องและนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีลักษณะดังนี้

1) เป็นเรื่องที่ย่าง ใจความสมบูรณ์ในตัว เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องได้บ้าง อาจสอดแทรกเกร็ดที่ชวนให้เด็กสงสัยว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไปเพื่อทำให้เรื่องมีรสชาติตื่นเต้น

2) เป็นเรื่องที่เด็กมีความสนใจอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเด็ก ๆ และสัตว์ต่าง ๆ ก็ได้

3) ควรมีบทสนทนา มาก ๆ เพราะเด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถฟังเรื่องที่เป็นความเรียงได้ดีและภาษาที่ใช้ต้องสละสลวยเหมาะสมกับวัยเด็กไม่ควรใช้ศัพท์แสง

4) มีการกล่าวซ้ำคำหรือประโยค วลี เพื่อเด็กจะจำได้ง่ายและรวดเร็ว

5) ควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กส่วนรวมแต่ระวังอย่าให้กระทบกระเทือนปมด้อยของเด็กหรือเป็นเรื่องที่เด็กจะเกิดจินตนาการตามได้ น ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก พี่รักน้อง พ่อรักลูก ฯลฯ

6) เนื้อเรื่องถึงจุดสุดยอดง่ายและน่าฟังพอใจ เมื่อเล่าจบเด็กควรมีความสุขหรือถ้ามีความทุกข์ก็ต้องมีคติสอนใจด้วย

7) ในเรื่องควรมีตัวละครที่เด็กสามารถสมมติเป็นตนเองได้ ไม่ควรเลือกที่มีตัวละครหลายตัว เพราะจะทำให้เด็กสับสน และชื่อของตัวละครควรเป็นภาษาไทยเป็นชื่อง่าย ๆ ที่เด็กเข้าใจความหมายได้

8) เนื้อเรื่องควรสอดแทรกคติธรรมสอนตัวละคร ให้มีมารยาทให้เป็น

เด็กคือบรมให้เด็กรู้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

3.2 เรื่องและนิทานที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีลักษณะดังนี้

- 1) เป็นเรื่องที่หวาดเสียว น่ากลัวอย่างไม่มีเหตุผล เช่น เรื่องเกี่ยวกับ
ภูตผีปีศาจ
- 2) เรื่องที่เกี่ยวกับการรักใคร่ การหนีตามกันของหนุ่มสาว
- 3) เรื่องที่เกี่ยวกับการพลัดพรากจากพ่อแม่ และการถูกทอดทิ้ง
- 4) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความโหดร้ายทารุณ มีการลงโทษอย่าง
รุนแรงเกินไป
- 5) เรื่องที่ผู้เล่า (ครูและผู้ใหญ่) ไม่ถนัดที่จะเล่าและจะทำให้เด็กมีเจตคติ
ที่ไม่ดีได้
- 6) เรื่องที่สอดแทรกศีลธรรมมากเกินไป บ่อยเกินไปจนเด็กเบื่อ

4. ลักษณะของหนังสือนิทานที่ดีสำหรับเด็ก

ในปัจจุบันนี้หนังสือนิทานสำหรับเด็กมีจำหน่ายแพร่หลายในท้องตลาด นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่อ่านออกเขียนได้แล้ว ครูอาจจะไม่ต้องเล่านิทานและเล่าเรื่องให้ฟังก็ได้แต่ให้อ่านหนังสือนิทานด้วยตนเอง หลังจากที่ทำงานเสร็จแล้วหรืออ่านในเวลาว่าง เพื่อที่จะได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ครูจะต้องเลือกหนังสือนิทานที่เห็นว่าดีเหมาะสมกับเด็กและมีประโยชน์มาให้เด็กอ่าน หนังสือนิทานที่จะนำมาให้เด็กอ่านนั้นควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) รูปภาพจะต้องครบถ้วนไม่ตัดขาดหายไป
- 2) เป็นหนังสือที่มีภาพเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กรู้จักและเคยเห็นทั่ว ๆ ไป
- 3) สีเส้นของภาพต้องสวยสดงดงามเพราะเด็ก ๆ ชอบรูปภาพที่มีสีสันสวยงามมากกว่าภาพขาวดำและภาพควรเป็นสีที่ชัดเจนไม่พร่ามัวและเอะอะ เพราะรูปภาพจะช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น
- 4) ภาพประกอบดูแล้วมีชีวิตจิตใจเหมือนความเป็นจริง เหมาะสมกับเรื่องและถูกสัดส่วน เช่น หน้าตาน่ารัก สวยงามไม่พิการหัวโต ตัวเล็ก ฯลฯ
- 5) รูปเล่มเปิดออกอ่านได้เต็มที และสันหนังสือควรหุ้มด้วยผ้ากระดาษที่ใช้เขียน ไม่ควรเป็นกระดาษมันและไม่ควรขาวกระจ่างจนสะท้อนแสงได้
- 6) ปกหนังสือไม่ควรห่อปก เพราะต้องการให้เด็กดูรูปภาพหน้าปกเพื่อจะทราบได้ว่าเป็นเรื่องอะไร

7) การเลือกหนังสือนิทานที่มีตัวอักษรโตพอสมควร ไม่ใหญ่มากหรือเล็กเกินไป ตัวอักษรและภาษาต้องเขียนอย่างถูกต้อง เพื่อเด็กจะได้เอาแบบอย่างและเข้าใจได้ง่าย ช่องว่างระหว่างบรรทัด จะต้องมีความพอดี ริมกระดาษเว้นไว้ประมาณ 1 นิ้ว

8) หนังสือนิทานควรจัดไว้ที่มุมหนังสือ มีชั้นและกระเป๋าหนังสือสำหรับวางหนังสือ

5. หลักทั่วไปในการเล่านิทาน

การจะเล่านิทานให้ได้ดีนั้นเป็นเรื่องยากพอสมควร ครูผู้เล่าจะต้องมีเทคนิคในการเล่าอย่างมาก เพื่อที่จะทำให้เด็กสนใจได้ ตลอดเวลาครูผู้เล่าต้องมีศิลปะในการเล่าอย่างยอดเยี่ยม นอกจากนี้ยังจะให้ความรัก ความอดทน ความใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กอีกด้วย บุคลิกภาพและท่าทางของครูก็เป็นส่วนสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง และก่อนที่จะเล่านิทานให้เด็กฟัง ทุกครั้งครูจะต้องมีการเตรียมการเล่าอยู่เสมอ อย่าคิดว่าไม่สำคัญ เพราะถ้าผู้เล่าได้เตรียมไว้ล่วงหน้าจะทำให้การเล่านิทานประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่วางไว้เสมอ การเล่านิทานจะให้ผลตามจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1) ทำความเข้าใจกับเนื้อเรื่องนิทานที่จะเล่าเสียก่อน โดยจินตนาการออกมาเป็นภาพ อ่านเรื่องซ้ำ ๆ เพื่อจับใจความ ตัวละครและเหตุการณ์ทุกอย่าง ปิดหนังสือคิดย้อนเรื่องออกมาเป็นภาพและอ่านเรื่อง ทบทวนอีกครั้ง เพื่อเก็บภาษาสละสลวยไปใช้ให้เหมาะสมกับเรื่อง

2) การเลือกคำควรเป็นคำที่ง่าย ๆ ที่เด็กฟังหรือนึกออกเป็นภาพในจินตนาการได้ ควรใช้คำที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบด้วยเพื่อเด็กจะได้เข้าใจยิ่งขึ้น เช่น สูง-ต่ำ หนัก-เบา ใหญ่-เล็ก หรือคำที่เกี่ยวกับรูป รส กลิ่น เสียง ฯลฯ

3) เมื่อในท้องเรื่องมีตัวละครคุยกัน ให้ใช้บทสนทนาเพราะจะทำให้เด็กตื่นตัวกว่า

4) เริ่มต้นเรื่องให้ดี เพื่อเรียกความสนใจ พยายามหลีกเลี่ยงการบรรยายและอธิบายที่ไม่จำเป็น

5) การเล่าเรื่องควรใช้เสียงสนทนากัน คือซ้ำ ชัดเจนมีหนักเบา แต่ไม่ควรมีเอื้อ อ้า ที่นี้ ฯลฯ เพราะจะทำให้เสียรสของเรื่อง และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีของเด็ก

6) ขณะที่เล่านิทานควรจับเวลาให้ดี เว้นจังหวะตามอารมณ์ของเรื่อง เช่น ถ้าเนื้อเรื่องมีสิ่งเร้าใจ ก็พูดให้เร็วขึ้น ทำท่าจริงจัง เมื่อถึงบทแปลกใจหรือตกตะลึงควรทอดระยะจะ

ทำให้ผู้ฟังคล้อยตามได้ดีที่สุด

7) นิทานที่นำมาเล่าให้ยาวพอ ๆ กับระยะเวลาความสนใจของเด็กคือ ประมาณ 15-25 นาที สำหรับเด็กประถมศึกษาหรือถ้าเป็นคำก็จะประมาณ 1000 คำ สำหรับเด็กประถมศึกษาตอนต้น ส่วนเด็กประถมศึกษาตอนปลายประมาณ 3000 คำ ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ ประมาณ 100 คำ ถ้าเป็นเด็กโตในระดับอนุบาลศึกษา ก็ประมาณ 500 คำ

8) เวลาเล่าต้องพยายามเป็นกันเองให้มากที่สุด ให้ความรักความสนทนากับเด็กอย่างจริงใจ ถ้าพบว่าเด็กคนใดคลายความสนใจจากนิทานและรบกวนสมาธิผู้อื่น ครูควรจะต้องให้ความสนใจทันที อาจจะทำให้มานั่งใกล้ ๆ ครูก็ได้

9) เวลาเล่าครูควรมีรูปภาพประกอบอาจเป็นหนังสือภาพ หุ่น หรือสื่อการสอนอื่น ๆ จะช่วยให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น ถ้าผู้เล่ามีความสามารถวาดภาพประกอบขณะเล่าด้วยก็จะเป็นการดีมาก

10) เวลาเล่าอย่าย่อเรื่องให้สั้นจนเกินไปจนขาดความสนุกไป และจะทำให้เด็กไม่รู้เรื่อง

11) จัดบรรยากาศของห้องให้เหมาะสม เช่น อาจนั่งเล่ากับพื้น หรือเชิดหุ่นประกอบการเล่า หรืออาจจะไปเล่าใต้ต้นไม้กลางแจ้งก็ได้

12) อย่าแสดงท่าทางประกอบการเล่ามากเกินไป จะทำให้นิทานหมดความสนุก พยายามเล่าให้เป็นไปตามธรรมชาติง่าย ๆ และมีชีวิตชีวา

13) ขณะที่เล่าอาจให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเล่านิทานด้วยก็ได้ เช่น แสดงท่าตามเนื้อเรื่องแต่ไม่ควรให้บ่อยนัก

14) ขณะที่เล่านิทาน สายตาของครูจะต้องมองกวาดดูนักเรียนได้ทุกคน อาจนั่งเป็นครึ่งวงกลมหรือนั่งกับพื้นก็ได้ ในเวลาที่เด็กฟังนิทานสายตาของเด็กจะจับอยู่ที่ผู้เล่า ผู้เล่าจะต้องทอดสายตาไปที่เด็กไม่ใช่เพียงเพื่อจะดูว่าเด็กมีปฏิกิริยาอย่างใดเท่านั้น แต่เพื่อว่าเด็กจะได้เห็นความรู้สึกของผู้เล่าฉายมาทางดวงตาบ้าง เช่น ความรู้สึกเศร้า เสียใจ รื่นเริงสนุกสนาน ประหลาดใจ ตื่นเต้น เป็นต้น

15) ขณะที่กำลังเล่านิทาน ถ้าหากมีเด็กพูดหรือถามขัดจังหวะ ครูควรบอกรอจนกว่าจะจบเรื่อง อย่างไรก็ตามครูอาจให้นักเรียนขัดจังหวะได้เป็นบางครั้งบางคราว

16) หลังจากการเล่านิทาน ควรเปิดโอกาสให้เด็กถามและวิพากษ์วิจารณ์ แต่ไม่ควรบังคับเด็กให้พูดให้ถามเพราะจะทำให้เด็กเสียความเพลิดเพลิน

17) หลังจากการเล่านิทานแล้ว อาจจะให้เด็กได้แข่งขันกันตั้งชื่อเรื่องก็ได้ เพื่อ

เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ติดตามและเพื่อความเข้าใจในเรื่องที่ครูได้เล่ามาแล้ว

18) ถ้านิทานเรื่องยาวครูอาจจะเล่าเป็นตอน ๆ ก็ได้ เพื่อเป็นการรื้อให้เด็กอยากมาโรงเรียนไม่ขาดเรียน เพื่อมาฟังนิทานต่อจนจบเรื่อง

นอกจากการเล่านิทานให้เด็กฟังแล้ว บางครั้งครูอาจจะอ่านนิทานให้เด็กฟังบ้างก็ได้สำหรับเด็กเล็ก ๆ บางครั้งยังจินตนาการไม่ทัน ถ้าได้เห็นรูปหนังสือก็จะทำให้เข้าใจดีขึ้น แต่การอ่านนิทานไม่ควรใช้บ่อยนัก เพราะไม่ได้ผลดีเท่ากับการเล่านิทาน เนื่องจากครูไม่ได้สบายตากับเด็กขณะที่อ่าน หลักการอ่านนิทานที่ครูควรปฏิบัติมีดังนี้

1) พยายามทำให้เด็กรู้สึกว่าการอ่านหนังสือได้นั้นเป็นของสนุกสนาน เพื่อเด็กจะได้มีมานะพยายามที่จะอ่านหนังสือให้ออกบ้าง

2) ครูต้องอ่านช้า ๆ ชัดเจน และใช้เสียงตามบทละคร.

3) ขณะอ่านควรฝึกนิสัยที่ดีให้เป็นตัวอย่างแก่เด็ก เช่น การถือหนังสือ การเปิดหน้าหนังสือ ทำนองอ่าน ทำก้มหน้าและอ่านออกเสียงให้ชัดเจน

4) ครูจะต้องอ่านเรื่องนั้นมาก่อนและรู้เรื่องเป็นอย่างดี เมื่อเวลาอ่านให้เด็กฟังจะได้มีอารมณ์ได้ถูกต้อง

5) หลังจากการอ่านแล้ว อาจจะสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านแล้วก็ได้เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น

6) นำหนังสือนิทานที่อ่านแล้วไปไว้ที่มุมหนังสือ เพื่อเด็กสนใจจะได้หยิบดูได้

6. สื่อการสอนที่ใช้ในการเล่านิทาน

สื่อการสอนที่มีความสำคัญมากที่จะช่วยให้ครูเล่าเรื่องได้ดีขึ้น เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินทั้งจากการฟังด้วยหูและการดูด้วยตาทำให้มองเห็นภาพได้ตามเนื้อเรื่องช่วยให้การเล่าประสบความสำเร็จมากขึ้น สื่อการสอนที่ใช้ในการเล่านิทานมีดังนี้ คือ

6.1 หนังสือภาพนิทาน ปัจจุบันมีหนังสือภาพนิทานที่แปลจากต่างประเทศมากขึ้นพอสมควรแต่ราคาค่อนข้างแพง เวลาเล่าควรให้เด็กได้ดูรูปภาพจากหนังสือตามจังหวะการเล่าถึงตอนใดก็ให้ดูรูปภาพทั่วทุกคนโดยหยุดเล่าขณะหนึ่งแล้วเล่าต่อไป

6.2 รูปภาพ ที่ตัดมาจากหนังสือหรือวาดบนกระดาษแข็งแล้วระบายสีตัดเป็นตัว ๆ ด้านหลัง ปิดกระดาษทรายใช้คู่กับแผ่นป้ายสาธิต ครูควรฝึกวิธีใช้ให้ดี เพราะถ้าใช้ไม่คล่องแล้วจะรบกวนสมาธิของนักเรียน หรือครูอาจใช้กระดานพื้นเหล็กแทนแผ่นป้ายสาธิตก็ได้สำหรับ

ติดรูปภาพประกอบเรื่องที่มีแม่เหล็กติดไว้ด้านหลังเพื่อให้สามารถติดภาพบนกระดานได้ กระดานพื้นเหล็กใช้ประโยชน์ได้ดีเพราะครูสามารถเคลื่อนไหวภาพไปมาได้ดี ติดได้คล่องแคล่ว ไม่ต้องกลัวหลุด

6.3 กระดานชอล์ก (กระดานดำ) จะช่วยให้ครูสามารถเล่านิทานได้อย่างสนุกสนานในกรณีที่ครูมีฝีมือในการวาดภาพการ์ตูนอย่างง่าย ๆ เช่นรูปคน รูปสัตว์ต่าง ๆ รูปผลไม้ ฯลฯ ขณะที่ครูเล่านิทานก็จะวาดภาพประกอบบนกระดานดำทำให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น

6.4 เทปและเครื่องบันทึกเสียง ครูอาจจะเปิดเทปนิทานให้ฟังก็ได้ ปัจจุบันนี้ ได้มีผู้ผลิตเทปนิทานสำหรับเด็กเป็นจำนวนมาก การเปิดเทปนิทานให้เด็กฟังก็เพื่อที่จะได้เปลี่ยนบรรยากาศ ครูอาจจะอัดเสียงเพลง เสียงสัตว์ร้อง ดนตรีประกอบการเล่าได้ นอกจากนี้ครู อาจจะอัดเสียงการเล่านิทานของเด็กแล้วเปิดให้ฟังหลังจากการเล่า

6.5 เครื่องฉายสไลด์และฟิล์มสตริป ขณะนี้เป็นที่นิยมมาก มีสไลด์และฟิล์มสตริปนิทานกันแพร่หลายมากขึ้นในเมืองไทย ซึ่งครูสามารถนำเรื่องมาใช้เป็นสื่อการสอนในการเล่านิทานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีสไลด์ชุดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจนำมาประกอบการเล่านิทานได้จะช่วยทำให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น

6.6 หุ่น (Puppets) ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาานิยมการเล่านิทานโดยการเชิดหุ่นมากยิ่งขึ้น และเด็กก็ชอบเพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งเด็กจะได้เห็นตัวละครตามท้องเรื่อง บางครั้งเด็กอาจจะเกิดจินตนาการตามไม่ทันขณะที่ครูเล่านิทาน แต่เมื่อครูเชิดหุ่นประกอบจะทำให้เข้าใจและสนใจมากยิ่งขึ้น หุ่นที่ครูสามารถนำมาใช้ในการเล่านิทานนั้นมีหลายชนิดด้วยกัน คือ หุ่นนิ้วมือ หุ่นสวมมือ หุ่นสวมมือถูงกระดาษ หุ่นกระบอก หุ่นเสียบไม้ หุ่นหนังตะลุง และหุ่นชัก เป็นต้น

7. เวลาที่เหมาะสมในการเล่านิทานสำหรับเด็ก มีดังนี้

7.1 เวลาเข้าก่อนโรงเรียนเช้า เป็นช่วงเวลาที่เด็กมาโรงเรียนแล้ว ถ้าครูเล่านิทานให้ฟังและเล่าเป็นประจำก็จะทำให้เด็กรักโรงเรียน อยากมาโรงเรียนแต่เช้าเพื่อมาฟังนิทาน

7.2 เวลาเย็นหลังเลิกเรียน เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมอีกช่วงหนึ่ง คือ ก่อนที่เด็กจะกลับบ้านหรือรอคอยผู้ปกครองมารับนั้นเป็นช่วงเวลาที่ทั้งเด็กและครูว่าง จึงใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ครูก็จะเล่านิทานให้เด็กฟังได้ ซึ่งอาจจะเป็นนิทานสั้น ๆ ที่จบเรื่องได้เลยเป็นเรื่อง ๆ ไป หรืออาจเป็นนิทานยาว ๆ แต่จบเป็นตอน ๆ ก็ได้

7.3 ช่วงเวลาที่เด็กไม่สนใจในบทเรียน ในการเรียนการสอนระดับอนุบาล ศึกษาและประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 ช่วงความสนใจของเด็กนั้นสั้นมาก ประมาณ 10-15 นาทีเท่านั้น ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ประมาณ 20-30 นาที สำหรับเด็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ประมาณ 25-35 นาที เมื่อเป็นเช่นนี้ถ้าหากครูยังคงสอนเนื้อหาต่อไป อีก ก็คงจะไม่ได้ผลเพราะสมองของเด็กไม่สามารถรับได้แล้ว ครูจำเป็นต้องหาวิธีการผ่อนคลาย ความตึงเครียดของเด็กโดยการเล่นิทานประกอบสักกระยะหนึ่ง เมื่อสังเกตเห็นว่าเด็กได้รับความ สนุกสนานมีความรู้สึกสดชื่นแล้ว ครูก็สอดแทรกเนื้อหาวิชาต่อไป วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กไม่เบื่อ ที่ที่จะเรียน มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะเรียนต่อไป

8. ตัวอย่างนิทานสำหรับเด็กเรื่อง เด็กบ๊อมเสาะหาความรู้ (ความเพียร พยายาม)

เด็กชายบ๊อมเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นเด็กเรียนอ่อนและสอบไล่ตกถึงสอง ครั้ง จึงเกิดความท้อแท้ใจ แม่บอกว่าบรรดาทรัพย์สมบัติหรือสิ่งอื่นจะประเสริฐเท่าวิชานั้นไม่มี ขอให้พยายามต่อไปจะได้รับผลสำเร็จ แล้วแม่ก็เล่นิทานให้เด็กชายบ๊อมฟังดังนี้

ครั้งหนึ่งเกิดการรบกันขึ้นในระหว่างเจ้าแผ่นดินสององค์ เจ้าแผ่นดินฝ่าย หนึ่งมีกำลังอ่อนแอไปรบคราวใดก็แพ้และเสียดินแดนไปมากมาย จึงมีความท้อถอยกลับนอน ตรองคิดอยู่จะยอมแพ้ แต่เวลาที่นอนอยู่นั้นเห็นแมงมุมกำลังชักใยอยู่บนเพดาน แมงมุมชักใย จวนจะเสร็จแล้วตกมายังพื้น เมื่อตกลงมาหยุดพอลายเหนียวแล้วก็ขึ้นไปชักใยอีก และชักใยอยู่ อย่างนี้เป็นเวลาหลายเที่ยว ในที่สุดก็แล้วเสร็จ ความเพียรพยายามของแมงมุมนี้ทำให้เจ้าแผ่นดิน นั้นทรงหวงพระทัยว่า ถ้าเรามีความเพียรก็จะชนะได้ ต่อมาจึงได้ยกกองทัพไปรบอีก คราว นี้ได้รับชัยชนะกลับมา

ตั้งแต่นั้นมาเด็กชายบ๊อมก็ตั้งใจเล่าเรียนไม่ท้อถอย เด็กชายบ๊อมก็สอบไล่ ได้จนชั้นสูงสุด และนิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “ ความเพียรพยายามจะนำมาซึ่งความสำเร็จ ” (ขุนขำนิ อนุสาสน์จากคู่มือการสอนรายวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2)

การสอนซ่อมเสริม

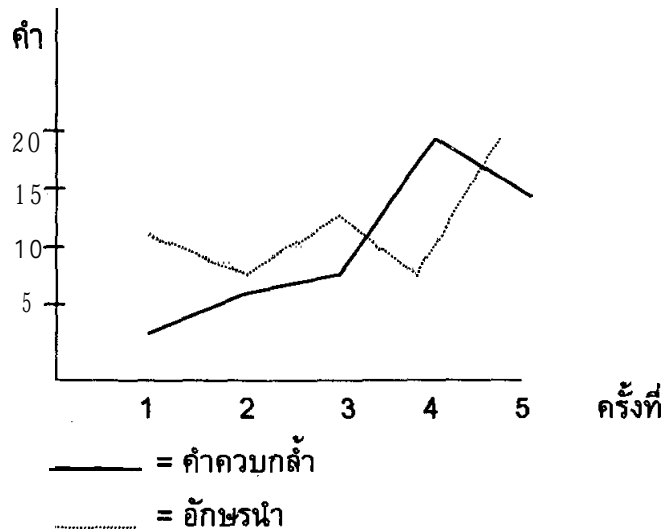
การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ความช่วยเหลือ ผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องในทักษะด้านต่างๆ ทางภาษาไทย การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนที่ ความสามารถในการทำความเข้าใจบทเรียนได้ค่อนข้างช้า ไม่สามารถติดตามบทเรียนได้ทัน

เพื่อน ๆ ให้เรียนได้ดีขึ้น และส่งเสริมผู้เรียนที่เรียนปานกลางหรือเก่ง ได้พัฒนาศักยภาพของ เขาอย่างเต็มที่ โดยการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ รวมถึงการให้ผู้เรียนได้พัฒนาสังคมนิสัย เช่น ให้ผู้ที่เรียนเก่งได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนช้าในโอกาสอันควร

ในการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทยแก่ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษา ควรมีหลัก ปฏิบัติดังนี้

1. ครูผู้สอนควรหมั่นสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน เพื่อจะ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนแต่ละคนว่ามีข้อบกพร่องหรือจุดเด่นในด้านใดบ้าง สมควรที่จะได้รับการแก้ไขหรือส่งเสริมให้เขามีพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้นอย่างไร
2. ในการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
 - 2.1 ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่จะต้องเป็นผู้คอยส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ผู้เรียน มีความอดทนสูง ใจเย็น รักและเมตตาเด็ก ๆ
 - 2.2 เตรียมจัดหาสื่อและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จูงใจให้ผู้เรียนเข้าใจ ได้รับความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน กระตือรือร้นและรักที่จะเรียน
 - 2.3 ในการดำเนินการสอน ครูผู้สอนควรให้คำอธิบายช้า ๆ ชัดเจน มีลำดับขั้นตอน เริ่มจากสิ่งที่ยังไปหายาก และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง
 - 2.4 ระยะเวลาในการสอนไม่ควรใช้เวลานานเกินไป จะทำให้ผู้เรียนเกิดความ เบื่อหน่าย การสอนควรใช้เวลาประมาณ 15 นาที ในช่วงก่อนเข้าเรียน พักกลางวัน หรือหลังเลิก เรียน แล้วแต่ดุลยพินิจของครู
 - 2.5 ควรจัดผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องคล้าย ๆ กัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อง่ายต่อการ สอนและการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ส่วนผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องแตกต่างจากกลุ่มเพื่อน ครูก็ อาจจัดสอนซ่อมเสริมเป็นรายบุคคล
3. การประเมินผลการเรียนการสอนซ่อมเสริม ครูผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้
 - 3.1 หมั่นสังเกตพฤติกรรมการเรียนและผลการเรียนของผู้เรียน และจดบันทึก ผลไว้ทุกครั้ง
 - 3.2 เมื่อทำการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปจนจบแล้ว ครูผู้สอนควรทดสอบเพื่อ ทราบพัฒนาการของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ ถ้าพบว่าผู้เรียนคนใดยังมีข้อบกพร่องอยู่ต้องทำการ สอนซ้ำ โดยจัดกิจกรรมรูปแบบใหม่มาสอนแล้วทดสอบใหม่
 - 3.3 ควรจัดทำแผนภูมิบันทึกความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน เพื่อให้เขา ได้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนของเขาแต่ละคน เช่น

กราฟแสดงจำนวนคำที่อ่านได้ถูกต้องของ _____

ลักษณะของครูภาษาไทยที่ดี

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดและดำเนินการงานการศึกษาในทุกๆ ระดับ และครูดีนั้นย่อมเป็นที่พึงปรารถนาของสถาบันการศึกษาทุกๆ แห่ง โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอนวิชาใด หรือกลุ่มประสบการณ์ใด ยังต้องการครูดี ซึ่งเป็นครูที่มีคุณสมบัติ (Characteristics) หรือสมรรถภาพ (Competencies) ที่พิเศษเฉพาะ และเหมาะสมกับวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์นั้นๆ จะทำให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยส่วนใหญ่ ครูคนหนึ่งๆ จำเป็นต้องสอนหลาย ๆ วิชา หรือทุกวิชาเนื่องจากมีครูจำนวนไม่พอกับปริมาณของผู้เรียน ดังนั้น ครูที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาจึงควรมีความรู้ความสามารถ เทคนิค และทักษะในการสอนทุก ๆ วิชา เท่าที่จะสามารถทำได้ แต่สำหรับครูที่จะสอนภาษาไทยนั้นควรมีคุณลักษณะที่เพิ่มเติมจากครูที่จะสอนวิชาอื่น ๆ ซึ่งโดยสรุปแล้วลักษณะของครูภาษาไทยที่ดีนั้นควรมี ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ทางภาษาไทยดี ลึกซึ้งและกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนจะได้รับความรู้ที่ถูกต้องและเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายได้ถูกต้องชัดเจน

2. มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็ก รู้จักจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการทางภาษา รู้จักใช้หลักจิตวิทยาการศึกษาในการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างดีมากขึ้น

3. มีบุคลิกภาพที่ดี เช่น มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ยิ้มแย้ม มีอารมณ์ขัน มีปฏิภาณไหวพริบดี พูดจาไพเราะ ชัดถ้อยชัดคำ วางตนดี แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย มีกิริยาท่าทางดี รู้จักวางตนได้เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นกันเอง

4. มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดี สามารถแสดงออกในการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในการใช้ภาษาที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้

5. สามารถใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาของบทเรียน มีเทคนิคหรือกลวิธีการสอนที่แปลกใหม่ ทันสมัย น่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจำเจ และมีสื่อประกอบการเรียนการสอนทุกครั้งจะช่วยให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยและเกิดความศรัทธาในตัวครูอีกด้วย

6. เป็นผู้มีจิตใจกว้าง มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบคิด มีความสามารถในการแสดงออกทางความคิดและอารมณ์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับบทหรือกรอน วรรณคดี จะทำให้สามารถนำผู้เรียนให้เกิดอารมณ์ร่วมกับกวีได้ เข้าใจบทวรรณคดีได้อย่างลึกซึ้ง

7. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เข้มแข็ง กล้า ไม่ย่อท้อต่องานหนัก ขยัน อดทน

8. มีความศรัทธา เชื่อมั่นในคุณค่าของภาษาไทยและมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย สามารถจูงใจให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของภาษาไทยและรักที่จะเรียนภาษาไทยด้วยใจจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรัก ศรัทธาในตัวครูและยึดครูเป็นแบบอย่าง

9. เป็นผู้มีภาวะกระตือรือร้น ในการค้นคว้าหาความรู้ให้ถูกต้อง แม่นยำ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนอย่างถูกต้อง และหมั่นปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

10. สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่ผู้เรียนมักจะเบื่อหน่าย แต่ถ้าครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดบรรยากาศของการเรียนการสอนให้สนุก น่าเรียน ก็จะช่วยให้ผู้เรียนร่วมทำกิจกรรมด้วยดี

11. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้มีความสามารถพิเศษต่าง ๆ เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี แต่งกลอน นำเล่นเกม ขับเสภา ฯลฯ ความสามารถเหล่านี้จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียน เกินจินตนาการและมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

12. มีความรู้ในกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ดีพอสมควร และมีความรู้รอบตัวอย่างกว้างขวาง เพื่อที่จะสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ต่าง ๆ มาสัมพันธ์กับการสอนวิชาภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการใช้ภาษาให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

13. รู้จักแหล่งวิทยาการความรู้ เพื่อที่ตนเองจะหาความรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนไปค้นคว้าหาความรู้

14. รู้จักจัดหาสื่อ ทำสื่อ และใช้สื่อการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า ที่สุด

ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูภาษาไทย

ในการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา ครูผู้สอนควรมีทักษะเฉพาะ ได้แก่ การเลือกหนังสือ การอ่านหนังสือ รู้จักแยกแยะความรู้ ความคิด และคุณธรรมที่สอดแทรกในเนื้อเรื่องได้อย่างเหมาะสม การใช้ภาษาเป็นตัวอย่าง และนอกจากนี้ครูผู้สอนควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทั่วไปและสามารถนำไปใช้ในการสอนอีก ได้แก่

1. การนำเข้าสู่บทเรียน
2. การกระตุ้นให้คิด
3. การนำเสนอสนทนาและการใช้คำถาม
4. การเล่าเรื่อง บรรยาย อธิบาย แสดงความคิดเห็น
5. การเล่านิทาน แต่งนิทาน
6. การให้คำแนะนำ ควบคุมดูแลให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ
7. การเสริมแรง
8. การร้องเพลง
9. การสรุปความ
10. การสาธิต
11. การเล่นเกม

12. การแสดงบทบาทสมมติและให้คำแนะนำวิธีการแสดง
13. การจัดกลุ่มและใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการสอน
14. การสร้างและปลูกฝังระเบียบวินัยในการทำงานของผู้เรียน
15. การใช้ท่าทางสื่อความหมาย
16. การใช้กระดานดำ
17. การสร้างและการใช้อุปกรณ์การสอน
18. การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน
19. การประเมินผลงานของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้
20. การสร้างแบบฝึกหัดและข้อสอบแบบต่างๆ
21. การทำสังคัมมิตี
22. การแปรเปลี่ยนวิธีสอน
23. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
24. การนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน

คุณลักษณะและเจตคติสำหรับครูภาษาไทย

ครูผู้สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ควรมีลักษณะเฉพาะและเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย เพราะเป็นสิ่งที่มื่อทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมโดยทั่วไปของครู และต่อลักษณะการจัดกิจกรรมการสอนของครู ซึ่งจะมีผลทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อผู้เรียนอีกชั้นหนึ่งเป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนในวัยนี้ยังเล็กอยู่จะมีความรู้สึกนึกคิดและซึมซับทุกสิ่งทุกอย่างที่พบเห็นได้ไว และจะบังเกิดประโยชน์หรือโทษต่อผู้เรียนได้ในอนาคตอันใกล้ ๆ ดังนั้น ครูผู้สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาจึงควรมีคุณลักษณะและเจตคติดังต่อไปนี้

1. มีความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ว่องไว
2. ใช้คำพูดง่าย ๆ ชัดเจน สื่อความหมายได้ถูกต้อง
3. หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี เบิกบาน
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
5. มีไหวพริบดี ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
6. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
7. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

9. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
10. มีขันติธรรม
11. เป็นคนช่างสังเกต รวบรวมข้อมูล
12. ทำงานเรียบร้อย ประณีต
13. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
14. เป็นตัวอย่างที่ดี
15. มีความเป็นประชาธิปไตย
16. เป็นคนตรงต่อเวลา
17. มีเจตคติที่ดีต่อการสอนระดับประถมศึกษาและวิชาชีพครู
18. ตระหนักในคุณค่าของภาษาไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
19. ตระหนักในคุณค่าของภาษาไทยในแง่ที่ช่วยสร้างเสริมความมั่งคั่งในชีวิต
20. ตระหนักในคุณค่าของภาษาและวรรณคดีในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ
21. ใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะและเจตคติเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของครูผู้สอน
เช่น

1. ถ้าครูตระหนักในคุณค่าของภาษาไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือสื่อสารและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ครูก็จะระมัดระวังในเรื่องการพูดให้ถูกต้อง ไม่ใช่สำนวนจนเกินไป ออกเสียงคำที่มี ร ล ชัดเจน เช่น

ครู	ไม่ใช่	ครู
นักเรียน	ไม่ใช่	นักเรียน
โรงเรียน	ไม่ใช่	โรงเรียน
ปรับปรุง	ไม่ใช่	ปรับปรุง
คล้องแคล้ว	ไม่ใช่	คล้องแก้ว

2. ถ้าเป็นครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีไหวพริบดี ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ แคล่วคล่องว่องไว ครูก็จะมีภาวะกระตือรือร้นนำเอาวิธีการสอนแบบต่างๆ มาลองใช้ จัดเตรียมสื่อ มีความรู้ใหม่ ๆ มาใช้สอนผู้เรียน ปรับปรุงหรือประยุกต์กิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน